

IRLANDA kundër MBRETËRISË SË BASHKUAR

(kërkesa nr. 5310/71)

18 janar 1978

çështje tepër e rëndësishme shtet kundër shtet e cila nxjerr në pah elementë thelbësorë të nenit 3 të Konventës

I. Faktet kryesore

1. Kjo çështje lindi nga kriza tragjike dhe e vazhdueshme që përjetoi Irlanda e Veriut. Në muajin mars 1975, trazirat e viteve të fundit në Ulster kishin shkaktuar më shumë se 1 100 të vdekur dhe 11 500 të plagosur, si dhe shkatërrime pasurish që arrinin shumën mbi 140 milionë livra. Ato merrnin formën herë si prishje rendi, herë si akte terrorizmi, që do të thotë dhunë e organizuar për qëllime politike.

2. Më 9 gusht 1971, qeveria e Irlandës së Veriut përdor kompetencat e saj speciale që përfshijnë arrestimin, paraburgimin dhe internimin e disa personave pa gjykim. Këto kompetenca "jo gjyqësore" vazhduan të ushtroheshin edhe pas 30 marsit 1972, datë në të cilën funksionet e qeverisë dhe të parlamentit të gjashtë konte¹ iu akorduan autoriteteve të Mbretërisë së Bashkuar. Sipas një burimi zyrtar, ato kishin në shënjestër Ushtrinë Republikane Irlandeze (IRA), organizatë klandestine paramilitare; pas 5 shkurtit 1973, ato u përdorën edhe kundër personave të dyshuar si terroristë "besnikë". Legjislacioni që i akordoi këto kompetenca dhe niveli i përdorimit të tyre kanë evoluuar gjatë zhvillimit të çështjes. Të interesuarit i ishin nënshtruar një ose disa masave që merrnin formën e një arrestimi fillimisht për t'i marrë në pyetje, të një paraburgimi të zgjatur për një shqyrtim plotësues dhe të një paraburgimi parandalues për një kohë të papërcaktuar me ligj. E drejta penale qëndroi në fuqi gjatë zbatimit të kompetencave speciale.

3. Më 16 dhjetor 1971, qeveria Irlandeze iu drejtua Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut me një kërkesë duke pretenduar se Mbretëria e Bashkuar kishte shkelur nene të ndryshme të Konventës në Irlandën e Veriut, kryesisht nenet 3, 5, 6, 14 dhe 15. Ajo pohoi në thelb se shumë persona të privuar nga liria e tyre me anë të kompetencave speciale janë keqtrajtuar, se këto kompetenca nuk janë të pajtueshme me Konventën dhe mënyra e zbatimit të tyre është një diskriminim i bazuar mbi opinione politike. Pra, Gjykata thirrej për t'u shprehur mbi ekzistencën e praktikave dhe jo mbi rastet individuale.

II. Vendimi i Gjykatës

4. Së pari, Vendimi shqyrton pretendimet e kërkuësve për keqtrajtime nga ana e autoriteteve. Për të përcaktuar faktet, Komisioni kishte ndjekur një

¹ Njësi administrative sipas organizimit lokal të disa vendeve të sistemit anglo-sakson.

procedurë të bërë nga ai vetë dhe të pranuar nga të dyja qeveritë. Ai kishte analizuar nga afër, mbi bazën e raporteve mjekësore dhe të dëshmimeve gojore, gjashtëmbëdhjetë raste, “përfaqësues” të zgjedhur nga qeveria Irlandeze. Ai kishte studiuar dyzetënjë raste të tjerë nën dritën e raporteve mjekësore dhe vëzhgimeve të shkruara; ai kishte përmendur rastet e mbetura. Lidhur me pretendimet e keqtrajtimeve, mendimi i Komisionit (raporti i 25 janarit 1976) përmbante një konstatim të dyfishtë: përdorimi i kombinuar në vitin 1971, i “pesë teknikave” si ndihmëse të pyetësorit të katërmëdhjetë personave, përbënte një praktikë trajtimesh çnjerëzore dhe torture duke shkelur kështu nenin 3; dhjetë persona të tjerë kishin përjetuar trajtime çnjerëzore në kundërshtim me nenin 3, dhe në vitin 1971, pranë Belfastit, gjatë seancave të pyetjes kishte pasur trajtime çnjerëzore dhe tortura në shkelje të këtij neni.

5. Përpara Gjykatës, qeveria Britanike nuk e kundërshtoi opinionin e Komisionit mbi këto dy pika: gjithashtu ai merrte zotimin pa kusht se “të pesë teknikat” nuk do të përdroreshin më në asnjë rrethanë si ndihmëse në seancat e pyetjeve. Për më tepër, ajo mbështeste mendimin se një vendim i Gjykatës mbi këto çështje nuk do të sillte ndonjë dobi, duke pasur parasysh zotimin dhe masat e marra nga Mbretëria e Bashkuar.

6. Gjykata pranoi zotimin e Mbretërisë së Bashkuar; por pavarësisht nga mungesa e kundërshtimit të disa shkeljeve të nenit 3, ajo njëzëri u shpreh se duhej marrë një vendim lidhur me to. Ajo analizoi situatën në qendra të ndryshme pyetjesh ose paraburgimi.

7. Rasti i parë: qendra ose qendrat e paidentifikuara. Në gusht dhe tetor 1971, katërmëdhjetë persona të paraburgosur në një ose disa qendra i nënshtrohen një lloji seance pyetjesh “të tepruar”. Kjo përfshin zbatimin e pesë teknikave që konsistojnë në qëndrimin pas murit për disa orë me radhë, vënien e një kapuçi të zi ose të errët në kokën e të dënuarve, nënshttrimin e vazhdueshëm ndaj zhurmave të forta dhe irrituese, privimin nga gjumi dhe privimin nga ushqimi dhe uji.

8. Dëshmi të detajuara nga dy të paraburgosur treguan se këto teknika, të quajtura ndonjëherë teknika “çorientimi” ose “privimi shqisash”, zbatoheshin tek ata gjatë katër ose pesë ditësh me disa pushime ndërmjetëse, kohëzgjatja e të cilave nuk mundi të përcaktohej. Gjykata theksoi se këto teknika ishin përdorur të gjitha së bashku, me paramendim, gjatë disa orëve dhe i kanë shkaktuar personave në mos dëmtime konkrete, të paktën vuajtje të forta fizike dhe morale dhe kanë shkaktuar tronditje të rënda psikike gjatë seancave të pyetjeve. Për më tepër, ato ngjallnin tek viktimat ndjenjë frike, ankthi, inferioriteti deri në poshtërim dhe thyenin rezistencën e tyre fizike ose psikike. Nga njëra anë, Gjykata konkludoi se përdorimi i pesë teknikave analizohej si një trajtim çnjerëzor dhe degradues (*gjashtëmbëdhjetë vota kundër një*). Nga ana tjetër, ajo vlerësoi se zbatimi i teknikave nuk mund të cilësohej si torturë, sepse këto teknika nuk kishin shkaktuar vuajtje të një intensiteti të tillë dhe egërsie të veçantë që përmban fjala torturë (*trembëdhjetë vota kundër katër*).

9. Rasti i dytë: Palace Barracks. Në vjeshtën e vitit 1971, anëtarët e Royal Ulster Constabulary² keqtrajtuuan shumë të paraburgosur në këtë kamp ushtarak (për shembull me shqelma dhe grushte), gjë që i shkaktoi atyre vuajtje të mëdha dhe dëme trupore ndonjëherë të konsiderueshme. Gjykata njëzëri konstatoi ekzistencën e një praktike trajtimesh çnjerëzore, por gjykoi se nuk bëhej fjalë për një praktikë torture sepse intensiteti i vuajtjeve të provokuara nga veprimet e denoncuara nuk e arrinte nivelin e veçantë që implikonte nocioni i torturës. Për më tepër, ajo nuk e mori parasysh si fakt atë që praktika në fjalë të ketë vazhduar përtej vjeshtës së vitit 1971.

10. Rasti i tretë: Vendet e tjera. Gjykata e cilësoi trajtimin e të paraburgosurve në kampin ushtarak të Ballykinler (qarku i Down-it) në gushtin e vitit 1971, që përmbante kryerjen e detyruar të ushtrimeve të rënda, si praktikë poshtëruese dhe përçmuese; por ajo vendosi që kjo praktikë nuk ishte në kundërshtim me nenin 3 (*pesëmbëdhjetë vota kundër dy*).

11. Së fundi, Gjykata çmoi se nuk mund ta këshillonte Mbretërinë e Bashkuar ashtu si e kërkonte qeveria Irlandeze, për të angazhuar ndjekje penale ose disiplinore kundër atyre që kishin kryer, mbuluar ose toleruar shkeljet e nenit 3 të konstatuara nga Gjykata.

12. Pjesa e dytë e vendimit bën fjalë për privimet “jogjyqësore” të lirisë. Gjykata arriti në përfundimin e Komisionit, i cili nuk kundërshtoj nga qeveria Britanike, sipas së cilit kompetencat speciale të arrestimit, të paraburgimit dhe/ose të internimit, ashtu si ato ishin ushtruar, shkelin nenin 5 në disa pika. Ajo më pas shqyrtoi çështjen e nenit 15, në bazë të të cilit një shtet, kur e kërkon situata, mundet që në rast lufte ose rreziku tjetër publik që kërcënon jetën e kombit, të derogojë disa nga detyrimet e parashikuara nga Konventa në shkallën më të vogël. Ajo pohoi se një rrezik i tillë ekzistonte me të vërtetë në Irlandën e Veriut në kohën e ngjarjes. Megjithatë, qeveria Irlandeze mbështeste idenë se derogimet e nenit 5 e tejkalonin “shkallën më të vogël”. Duke pasur parasysh hapësirën e vlerësimit që i është lënë shteteve palë nga neni 15, Gjykata vendosi se ky pretendim nuk gjente vend (*gjashtëmbëdhjetë vota kundër një*).

13. Qeveria Irlandeze denonconte një shkelje të nenit 14 të kombinuar me nenin 5. Ajo pretendonte se një politikë ose një praktikë diskriminuese e bazuar mbi opinione politike rezultonte nga fakti se përpara shkurtit të vitit 1973 kompetencat speciale kanë shërbyer vetëm kundër personave të dyshuar si terroristë në radhët e IRA-s ose që kishin informacione në lidhje me të. Më pas ato u përdorën edhe kundra terroristëve të quajtur “luajalistë” por në një masë shumë më të vogël.

14. Gjykata konstatoi se para 30 marsit 1972, shumica e akteve të terrorizmit vinte nga IRA, e cila falë një organizimi më të konsoliduar, përbënte një kërcënim më të madh se ai i terroristëve “besnikë”. Në përgjithësi ishte

² Policia Mbretërore e Ulsterit

më e lehtë të ndiqje përpara gjykatës këta të fundit se sa homologët e tyre “republikanë”, të cilët i thërrisnin shpesh përpara gjykatave. Pas marsit të vitit 1972 terrorizmi “besnik” njohu një rritje spektakolare. Megjithatë, Gjykata vlerësoi si pak realiste ndarjen në faza të përcaktuara të një situate që përjetonte një evolucion konstant. Ajo pranoi se autoritetet kishin hezitur lidhur me sjelljen që duhet të mbanin, se kishin kërkuar kuturu dhe kishin pasur nevojë për një afat të caktuar për t’iu adoptuar kërkesave të vazhdueshme të krizës. Si rrjedhim, ajo nuk mund të pohonte se ushtrimi i kompetencave speciale, para shkurtit 1973, vetëm kundër IRA-s përbënte një diskriminim: qëllimi i ndjekur deri në këtë datë për të eliminuar së pari organizatën më të dyshuar mund të merrej si legjitim dhe mjetet e përdorura nuk duken si joproporcionale. Gjykata tregoi në veçanti, që duke filluar nga shkurti i vitit 1973, privimet “jogjyqësore” të lirisë shërbyen për të luftuar terrorizmin si të tillë dhe jo vetëm një organizatë të caktuar; ato nuk qenë po aq të përdorura kundër terroristëve “besnikë” sa kundër IRA-s, por kjo e fundit vazhdonte të kryente akte terroriste. Duke marrë parasysh bashkësinë e masave të marra kundër dy kategorive të terroristëve, Gjykata konstatoi se dallimi fillestar i trajtimit nuk vazhdoi më që në shkurt të vitit 1973. Si përfundim, ajo vendosi se nuk është provuar asnjë diskriminim në kundërshtim me nenet 14 dhe 5 (*pesëmbëdhjetë vota kundër dy*).

15. Vendimi përmban një pjesë të tretë të shkurtër mbi nenin 6. Duke e marrë këtë të fundit si të zbatueshëm - nuk e vlerëson të nevojshëm shqyrtimin e çështjes - derogimet ndaj garancive rridhnin me siguri nga derogimet ndaj garancive të nenit 5 dhe janë si ato, të pajtueshme me nenin 15; për më tepër, Gjykata nuk dalloi ndonjë diskriminim në kundërshtim me nenet 14 dhe 6 të marrë së bashku.

16. Qeveria Irlandeze pasi shprehu se ajo nuk kërkonte dëmshpërblimet dhe interesat e tyre në favorin e të dëmtuarve nga shkeljet e Konventës, Gjykata arriti në përfundimin se neni 50 (aktualisht neni 41) nuk gjente zbatim në këtë çështje.